O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
JAMOAT XAVFSIZLIGI UNIVERSITETI

USMANOVA M.A., GAZIYEV SH.M., YARASHEV B.Ch.

MEHNAT HUQUQI

Darslik

TOSHKENT

KBK – 67.4
U – 75

O‘zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universitetining Kengashi tomonidan ma’qullangan. 2024-yil 15-fevraldagi 6-sonli bayonnoma.

O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligining 2024-yil 11-noyabrdagi “O‘quv-uslubiy hujjatlarni tasdiqlash, kelishuvga kiritish hamda o‘quv adabiyotlarini nashrga tavsiya etish to‘g‘risida”gi 429–son buyrug‘i asosida nashrga tavsiya etilgan.

Usmanova M.A., Gaziyev Sh.M., Yarashev B.Ch. Mehnat huquqi. Darslik. Mas’ul muharrir yu.f.d., prof. M.X.Rustambayev. - T.: O‘zbekiston Respublikasi O‘zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti, 2025. – 483 b.

Ushbu darslik fuqarolarning asosiy ijtimoiy huquqlaridan biri - mehnat huquqlari va ularni amalga oshirish kafolatlariga doir yangilangan konstitutsiyaviy normalar, O‘zbekiston Respublikasining yangi tahrirdagi Mehnat kodeksi hamda mehnatga doir boshqa normativ-huquqiy hujjatlar asosida tayyorlangan. Unda yangi avlod darsligi sifatida mehnat huquqi bo‘yicha bazaviy bilimlarni o‘zlashtirishga xizmat qiladigan hamda soha islohotlarini yoritadigan ma’lumotlar aks etgan.

Darslik oliy o‘quv yurtining talaba va kursantlari uchun o‘quv jarayoniga tatbiq qilishga mo‘ljallangan bo‘lib, undan mehnat munosabatlarini huquqiy tartibga solish masalalari bilan qiziquvchi keng kitobxonlar ommasi foydalanishlari mumkin.

Taqrizchilar:

Ismoilov Sh.A.	Toshkent davlat yuridik universiteti “Mehnat huquqi” kafedrasi boshlig‘i, yuridik fanlar doktori, dotsent.
Muxammadiyev A.	O‘zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti “Fuqaroviy huquqiy fanlar” kafedrasi professori, yuridik fanlar doktori, professor.

© Usmanova M.A., Gaziyev Sh.M., Yarashev B.Ch., 2025
© O‘zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti, 2025

MUNDARIJA

KIRISH **3**

I BOB. MEHNAT HUQUQINING PREDMETI, VAZIFALARI, METODI, TIZIMI VA MANBALARI **7**

1-§. Mehnat huquqining tushunchasi va predmeti 7
2-§. Mehnat huquqining vazifalari va metodlari 18
3-§. Mehnat huquqi fanining tizimi 23
4-§. Mehnat huquqining manbalari 25
5-§. Mehnat huquqi fanini unga turdosh bo‘lgan boshqa huquq sohalari bilan aloqadorligi 35

GLOSSARIY **42**

II BOB. MEHNAT HUQUQIY MUNOSABATLAR **44**

1-§. Mehnat huquqiy munosabat tushunchasi va uning tasnifi 44
2-§. Mehnat huquqiy munosabat subyektlari. Mehnat huquqiy layoqat va mehnat muomala layoqati 52
3-§. Mehnat munosabati subyekti sifatida fuqaro (xodim) 57
4-§. Mehnat huquqining subyekti sifatida ish beruvchilar 68
5-§. Xodimlarning vakillik organlari (kasaba uyushmasi, mehnat jamoasi) mehnat huquqining subyekti sifatida 75
6-§. Korxona va tashkilotlarda ish beruvchining vakilligi 79

GLOSSARIY **83**

III BOB. MEHNAT SOHASIDAGI IJTIMOIY SHERIKLIK. JAMOA SHARTNOMALARI VA JAMOA KELISHUVLARI **84**

1-§. Mehnat sohasidagi ijtimoiy sheriklik tushunchasi, prinsiplari, darajalari, taraflari 84

Mehnat sohasidagi ijtimoiy sheriklikning asosiy prinsiplari: **85**

2-§. Xodimlarning va ish beruvchilarning ijtimoiy sheriklikdagi vakilligi 90

Ijtimoiy sheriklikdagi vakillikni xodimlar nomidan **91**

3-§. Jamoa shartnomasi 101
4-§. Jamoa kelishuvlari 107

1-§. Mehnat intizomi tushunchasi va uni ta'minlash usullari 345
ESLAB QOLING!!! 350
2-§. Xizmat tekshiruvi 351
3-§. Intizomiy jazolar va ularni qo'llash tartibi 359
GLOSSARIY 363
XIII BOB. MEHNAT SHARTNOMASI TARAFLARINING MODDIY JAVOBGARLIGI 365
1-§. Mehnat shartnomasi taraflarining moddiy javobgarligi tushunchasi va asoslari 365
2-§. Ish beruvchi moddiy javobgarligi asoslari 366
3-§. Xodimning ish beruvchiga yetkazilgan zarar uchun moddiy javobgarligi 375
GLOSSARIY 385
XIV BOB. MEHNATNI MUHOFAZA QILISH 387
1-§. Mehnatni muhofaza qilish tushunchasi 387
2-§. Xodimning mehnatni muhofaza qilish sohhasidagi huquq va majburiyatlari 391
3-§. Ish beruvchining mehnatni muhofaza qilish sohasidagi huquq va majburiyatlari 396
GLOSSARIY 407
XV BOB. AYRIM TOIFADAGI XODIMLAR MEHNATINI HUQUQIY JIHATDAN TARTIBGA SOLISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI 409
2-§. Ijtimoiy va huquqiy jihatdan kuchli himoya qilinishga muhtoj shaxslarning mehnatini huquqiy jihatdan tartibga solishning o'ziga xos xususiyatlari 412
3-§. Chet el fuqarolari va fuqaroligi bo'lmagan shaxslar mehnatini huquqiy jihatdan tartibga solishning o'ziga xos xususiyatlari 442
GLOSSARIY 446
XVI BOB. XODIMLARNING MEHNAT HUQUQLARINI HIMOYA QILISH. MEHNAT NIZOLARINI KO'RIB CHIQISH 448
1-§. Xodimlarning mehnat huquqlarini himoya qilish usullari ... 448

2-§. Mehnat to‘g‘risidagi qonunchilikka rioya etilishi ustidan nazorat va tekshiruv 450
3-§. Mehnat to‘g‘risidagi qonunchilikka rioya etilishi ustidan jamoatchilik nazorati 452
4-§. Mehnat nizolari va ularni ko‘rib chiqish tartibi 455
GLOSSARIY 470
TAVSIYA ETILADIGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI 472

USMANOVA MUBORAK AKMALDJANOVNA
GAZIYEV SHAXRUX MURODALIYEVICH
YARASHEV BOBOMUROD CHALGASHEVICH

MEHNAT HUQUQI

Darslik

Muharrir: Murakayeva Z.I.
Texnik muharrir: Ravshanov U.M.
Korrektor: Odilova F.K.

Bosishga ruxsat etildi: 23.01.2025 y. Buyurtma: № 7. Format 60x90/16.
Times New Roman garniturasi bilan raqamli bosma usulida bosildi.
Hajmi: 30,25 sh.-b.t., 15,48 n.-h.t. Adadi: 30 nusxa.

O‘zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti bosmaxonasi